

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Наталія Оверко

Львівський науково-практичний центр

Анотація:

Невіддільним складником модернізації освіти в Україні є вдосконалення професійної підготовки фахівців та постійний розвиток особистості майбутніх педагогічних кадрів, зокрема й для професійної школи. У статті обґрунтовано концептуальні підходи до розвитку педагогічної майстерності викладачів професійно-технічних навчальних закладів у контексті модернізації професійної освіти: компетентнісний (для забезпечення наступності та перспективності освітнього змісту); аксіологічний (із метою посилення ціннісного ядра педагогічної майстерності); особистісно-діяльнісний (для вдосконалення професійно значущих якостей і особистісних рис педагога); акмеологічний (що дає змогу скерувати педагогічну діяльність у русло позитивних якісних змін щодо розвитку педагогічної майстерності).

Ключові слова:

модернізація освіти; педагогічна майстерність, викладачі ПТНЗ; компетентнісний, аксіологічний, особистісно-діяльнісний, акмеологічний підходи.

Аннотация:

Оверко Наталия. Концептуальные подходы к развитию педагогического мастерства преподавателей профессионально-технических учебных заведений в контексте модернизации образования.

Неотъемлемой составляющей модернизации образования в Украине является совершенствование профессиональной подготовки специалистов и постоянное развитие личности будущих педагогических кадров, в том числе и для профессиональной школы. В статье обоснованы концептуальные подходы к развитию педагогического мастерства преподавателей профессионально-технических учебных заведений в контексте модернизации профессионального образования: компетентностный (для обеспечения преемственности и перспективности содержания образования); аксиологический (с целью усиления ценностного ядра педагогического мастерства); личностно-деятельностный (для совершенствования профессионально значимых качеств и личностных черт педагога); акмеологический (который позволяет направить педагогическую деятельность в русло позитивных качественных изменений в развитии педагогического мастерства).

Ключевые слова:

модернизация образования; педагогическое мастерство, преподаватели ПТУЗ; компетентностный, аксиологический, личностно-деятельностный, акмеологический подходы.

Resume:

Overko Natalia. Conceptual approaches to teachers' pedagogical skills development at vocational schools in the context of education modernization.

Improving of the vocational training process and increasing the quality of training and development of future educational staff, including that of the vocational schools, are the integral part of education modernization in Ukraine. The article grounds the conceptual approaches to the development of pedagogical skills of teachers at vocational schools in the context of vocational education modernization, namely: competence (to ensure the continuity and the prospects of education contents); axiological (to reinforce the value core of pedagogical skills); personality and activity (to improve professionally significant qualities and personality traits of a teacher); and acmeological (to direct teaching activities into the mainstream of positive qualitative changes in pedagogical skills development).

Key words:

A education modernization, pedagogical skills, teachers of vocational schools; competence, personality and activity, axiological, and acmeological approaches.

Постановка проблеми. Особливості сучасного економічного розвитку держави спонукають до корекції парадигми професійно-технічної освіти, вектор якої націлений на перехід від соціально-орієнтованої освітньої діяльності до особистісно зорієнтованої через гуманізацію системи ПТО, визнання індивідуальної траєкторії навчальної діяльності, формування потреби до самоосвіти, саморозвитку, самовиховання та самореалізації. У документах ЮНЕСКО ХХІ століття наголошується на необхідності обґрунтування нової моделі та визначення основних напрямів модернізації освіти. Невіддільним складником модернізації освіти в Україні є вдосконалення професійної підготовки фахівців, яке досягається переорієнтацією змісту професійного навчання на особистість майбутнього кваліфікованого робітника з метою її соціального захисту у ринкових умовах, особистісного розвитку й творчої самореалізації в навчанні та професійній діяльності.

Головними принципами розвитку європейської педагогічної освіти визнано поглиблення демократизації й гуманізації навчального процесу, вільний доступ громадян до навчання та постійне вдосконалення якості підготовки й розвитку особистості майбутніх педагогічних кадрів, зокрема й для професійної школи. У сучасних умовах реформування освіти радикально змінюється статус і освітні функції викладача, відповідно зростають і вимоги до його фахової компетентності та рівня професіоналізму, який відображає його педагогічна майстерність. Незважаючи на численні дослідження, питання розвитку педагогічної майстерності викладачів ПТНЗ не знайшли належного висвітлення у науковій літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти досліджували В. Безпалько, Л. Виготський, П. Гальперін, Б. Гершунський, Р. Гуревич, А. Дьомін, М. Козяр, В. Краєвський, Т. Кудрявцев, В. Леднев, А. Лігоцький, А. Литвин,

М. Махмутов, І. Підласий, В. Рибалка, Н. Тализіна, П. Олійник, В. Радкевич. Розвитку особистості викладачів присвячені дослідження О. Глузмана, В. Кременя, Т. Левченка, О. Савченко, С. Сисосвої; питання індивідуалізації та особистісної орієнтації, гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу порушені у працях Г. Балла, Г. Васяновича, Є. Барніної, Г. Дегтярьової, В. Доній, В. Зайчука, Т. Койчевої, В. Кузнєцової, Н. Ничкало. Проблеми формування особистості вчителя присвячені дослідження С. Гончаренка, Л. Губерського, М. Євтуха, В. Журавського, І. Зязюна, В. Кременя, І. Надольного, В. Огнев'юка, О. Савченко та ін. У науковій літературі ґрунтовно висвітлюються різноманітні аспекти педагогічної майстерності: взаємозалежність успішної професійної діяльності та педагогічної майстерності вчителя (І. Зязюн, М. Кухарев, С. Павлутенков, Г. Хозяїнов), психологічні основи педагогічної майстерності (Ф. Гоноболін, М. Дяченко, Л. Кандибович, Н. Кузьміна, Е. Помиткін), педагогічна культура (В. Гриньова, Т. Іванова, М. Касьяненко), педагогічна техніка (В. Миндикану, Г. Сагач). Сучасні педагогічні пошуки спрямовані на проникнення у зміст поняття особистості, поглиблення його положень через інтерпретацію якостей, актуалізованих новими соціальними обставинами, щоб не тільки адекватно зрозуміти сутність особистості, а й використати ці знання у власній педагогічній діяльності. Тобто спостерігається тенденція до цілісного бачення особистості, відкриття усіх її граней.

Формулювання цілей статті. Метою нашої статті є обґрунтування концептуальних підходів до розвитку педагогічної майстерності викладачів професійно-технічних навчальних закладів у контексті модернізації професійної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модернізація професійно-технічної освіти у нових соціально-економічних умовах потребує випереджувального розвитку професійно-педагогічної освіти, однією з умов якого є підвищення соціального статусу і професіоналізму педагогічних працівників, посилення їх державної підтримки [1, с. 198]. В. Радкевич акцентує увагу на тому, що модернізаційні процеси професійно-технічної освіти доцільно проводити з урахуванням принципів гуманізації, фундаменталізації, диверсифікації, децентралізації, відкритості, випереджувального характеру освіти, компетентнісного підходу, інформатизації, соціального партнерства тощо [2, с. 9].

У Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її входження в європейський освітній простір (2004) [3] наголошується, що основними завданнями розвитку педагогічної освіти є: забезпечення

професійно-особистісного розвитку майбутнього педагога на засадах особистісної педагогіки; модернізація освітньої діяльності педагогічних навчальних і наукових закладів. Виконання цих завдань має безпосередній вплив на основні напрями розвитку ПТО у нашій державі.

Серед них зазначимо: гуманізацію освітнього процесу і демократизацію стосунків між його учасниками, міждисциплінарну інтеграцію в освіті та її орієнтацію на безперервність [4]. Так, гуманізація і демократизація освітнього процесу визнані провідними тенденціями реформування й розвитку освіти, що визначають пріоритет моральних, громадянських, культурних аспектів становлення особистості. Міждисциплінарна інтеграція в освіті передбачає об'єднання знань у цілісну систему, полегшує навчальну діяльність учня, оптимізує об'єктивне сприйняття інформації. Результати інтегрованого навчання проявляються в розвитку творчого мислення учнів, унаслідок чого інтенсифікується, систематизується, оптимізується навчально-пізнавальна діяльність.

Орієнтація освіти на неперервність забезпечує можливість навчатися протягом усього професійного життя. Найважливішими чинниками цього процесу є прагнення до самореалізації, особистісні та професійні стандарти, високий рівень професійного сприйняття і мислення, престиж професіоналізму, а також усі суб'єктивні риси, які сприяють зростанню професійного рівня, самозбагаченню, самопізнанню, саморозвитку. Підвищення якості професійної освіти і рівня підготовки компетентних, творчих і висококваліфікованих фахівців, які відповідають вимогам соціального замовлення суспільства, є на сьогодні однією з актуальних проблем, розв'язання якої залежить від реформування і модернізації не тільки змісту, а й форм і методів всієї системи професійної освіти, оптимізації способів і технологій організації освітнього процесу.

Суттєвому підвищенню якості підготовки конкурентоспроможних робітників для всіх галузей економіки країни, що має визначальне суспільно-державне значення, повинно сприяти забезпечення системи ПТО висококваліфікованими педагогічними кадрами. У Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні [5] та Державному стандарті професійно-технічної освіти України [6] наголошується, що розвиток професійно-технічної (професійної) освіти і професійного навчання зумовлює необхідність формування якісно нового типу педагога професійної школи – педагога професійного навчання, який органічно поєднує функції викладача та майстра виробничого навчання. У «Білій книзі національної освіти України» зазначається, що такий педагог повинен володіти

не лише ґрунтовними професійними знаннями, а й високим рівнем інформаційної та комунікативної культури, здатністю до підвищення мотивації інноваційної діяльності майбутніх фахівців [1, с. 198]. Його підготовка відповідно до вимог сучасного виробництва потребує оптимізації навчального процесу, збільшення обсягу інформації, яку необхідно засвоїти студентів протягом навчання, залучення до навчального процесу й адекватної професійної діяльності.

Під час професійної підготовки педагога опановують професійні знання щодо: планування індивідуальності у своїй професійній діяльності; формування професійно-педагогічної ролі, прагнення до професійного зростання, саморозвитку. Важливо також формувати готовність до гнучкої переорієнтації в рамках професії й поза нею; продукувати професійну готовність, свідомість, розвивати готовність до безперервної освіти; розвивати педагогічні здібності та педагогічне мислення; формувати індивідуальний стиль педагогічної діяльності; прагнути до творчого пошуку, інновацій у професійній діяльності. Органічно поєднуючи всі види діяльності, педагог забезпечує запланований освітній результат, що досягається якісним освітнім процесом і домінуванням провідного виду діяльності – педагогічної. Характерною ознакою педагога-професіонала є не лише знання, уміння й навички, але й синтез компетенцій, педагогічного досвіду і професійно-етичних якостей. Об'єктивною оцінкою професійної підготовки педагога є сформованість його професійних і особистісних якостей, які дають можливість упевнено почувати себе у професійній діяльності, успішно виконувати складні завдання навчально-виховної роботи, визначати оптимальні умови педагогічного впливу, глибоко аналізувати результати своєї діяльності.

Вбачаючи особистісну мету педагога в його життєвому самоствердженні, самореалізації у професійній, громадській та особистісній діяльності, науковці надають важливого значення його особистісному самовдосконаленню (Г. Васянович), пошуку шляхів власної професійної самоактуалізації (Л. Хоружа). Цілеспрямована й послідовна робота педагога в цьому напрямі сприяє його професійно-педагогічному розвитку, який забезпечується в умовах неперервності професійної освіти. Як зазначає В. Олійник, модернізаційні процеси у цій ланці освіти передбачають зокрема: визначення пріоритетних наукових напрямів відповідно до потреб післядипломної педагогічної освіти України; формування системи координації і прогнозування розвитку наукової діяльності інститутів Національної академії педагогічних наук України, зокрема Університету менеджменту освіти й загалом післядипломної

педагогічної освіти України на довгострокову перспективу; підготовку висококваліфікованих, конкурентоспроможних науково-педагогічних кадрів для галузі; проведення фундаментальних і прикладних досліджень, що забезпечать ефективний розвиток післядипломної педагогічної освіти; створення університетської і загальнодержавної систем інформаційного забезпечення науково-дослідних розробок у сфері післядипломної освіти; активне позиціонування сектора наукових досліджень і розробок у науковому й освітньому просторах Європи та світу [7, с. 138]. Саме в постійному самовдосконаленні й самоосвіті викладача закладаються основи педагогічної техніки, технологічної грамотності та педагогічної майстерності.

Удосконалення професіоналізму та майстерності відображають єдність теоретичної та практичної готовності педагога до виконання діяльності та характеризують її. І. Зязюн зауважує, що слід приділяти належну увагу формуванню комплексу професійно значущих якостей особистості, які забезпечують високий рівень професіоналізму педагогів у конкретних умовах складного сучасного педагогічного процесу у ПТНЗ, створюють перспективи для формування й удосконалення професійної готовності педагога [8, с. 4].

Успішність педагогічної діяльності залежить від системи професійних якостей, виражених передусім в організаторських, дидактичних, перцептивних, комунікативних, сугестивних, дослідницьких, науково-пізнавальних педагогічних здібностях. До важливих професійних якостей педагога належать також дисциплінованість, організованість, наполегливість, систематичне підвищення професійного рівня і прагнення постійно підвищувати якість своєї праці, відповідальність тощо. Усе це потребує створення професійних і освітніх стандартів нового покоління, що забезпечать підвищення якості професійно-технічної освіти, рівня готовності викладачів виконувати виробничі завдання та розв'язувати проблеми в межах своєї компетентності.

Зважаючи на викладені положення, спираючись на міжнародний досвід, на прагнення України щодо інтеграції з Європейським співтовариством, а також враховуючи сучасні процеси модернізації освітньої галузі та нові тенденції у функціонуванні системи професійно-педагогічної освіти, ми визначили концептуальні підходи щодо розвитку педагогічної майстерності викладачів професійно-технічних навчальних закладів: компетентнісний, особистісно-діяльнісний, аксіологічний і акмеологічний.

Компетентнісний підхід, як новий концептуальний орієнтир, визнано одним із напрямів модернізації освіти й одним зі шляхів

оновлення її змісту. Теоретичні засади компетентнісного підходу в освіті обґрунтовані у працях І. Беха, Р. Гуревича, Е. Зеєра, І. Зимньої, А. Маркової, О. Новикова, О. Пометун, В. Радкевич. На переконання В. Радкевич, компетентнісний підхід є важливим концептуальним підґрунтям реалізації нової системи принципів визначення цілей професійно-технічної освіти, відбору і структурування змісту навчального матеріалу, організації освітнього процесу й оцінювання освітніх результатів з метою досягнення майбутніми робітниками високого рівня знань, досвіду, обізнаності для реалізації професійної діяльності [9 с. 8]. За Б. Гершунським, професійна компетентність визначається рівнем професійної освіти, індивідуальними здібностями й досвідом особистості, її мотивацією до самовдосконалення, а також творчим і відповідальним ставленням до професійної діяльності, передбачає спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетенцій особистості [10, с. 83]. Високий рівень загальної професійної компетентності викладача забезпечує йому можливість значних досягнень у професійній діяльності (саморегуляція, особистісне вдосконалення) і дає змогу у процесі професійного становлення досягти певного рівня професіоналізму й педагогічної майстерності.

Професійна компетентність майбутніх фахівців формується у процесі професійної підготовки під впливом особистісних, соціально-психологічних, організаційних та інших чинників. І. Зязюн вважає її екзистенціальною властивістю людини та продуктом її власної життєтворчої активності, розглядаючи компетентність у соціально-педагогічному контексті [11], що забезпечує суб'єкта можливістю розв'язувати будь-які характерні для певної сфери діяльності проблеми, незалежно від ситуації. Тобто у змісті поняття «компетентність» поєднуються не лише когнітивний і технологічний, а й мотиваційний, етичний, соціальний і поведінковий елементи. Таким чином, компетентнісний підхід забезпечує підвищення конкурентоспроможності й професійної мобільності майбутніх фахівців, особливо в умовах постійного зростання конкурентності на ринку праці. З позицій компетентнісного підходу рівень освіти визначається здатністю фахівця розв'язувати проблеми різної складності на основі наявних знань, умінь і досвіду (Е. Зеєр). Зважаючи на це, викладач має спрямовувати свою діяльність на розвиток системного комплексу умінь, смислових орієнтацій, адаптаційних можливостей.

Теоретико-методологічні основи впровадження аксіологічного підходу в освітній процес різних типів навчальних закладів

визначені у працях І. Беха, Г. Дегтярьової, І. Зязюна, В. Огнев'юка, В. Сластьоніна. Аксіологічний підхід трактується як своєрідна філософсько-педагогічна стратегія, що спирається на ідеї пріоритету загальнолюдських цінностей і самоцінності кожної особистості та визначає перспективи подальшого вдосконалення системи освіти й оптимального використання педагогічних ресурсів відповідно до вимог сучасного суспільства. Цей підхід традиційно вважається методологічною основою гуманістично-орієнтованої педагогічної освіти, оскільки передбачає формування гуманних професійно-ціннісних орієнтацій педагогічного працівника у процесі її здійснення. Така освіта спрямована на особистісний розвиток майбутнього педагога і його професійну самореалізацію.

Основи особистісно-діяльнісного підходу в освіті закладені у працях І. Беха, Є. Бондаревської, Е. Зеєра, Л. Мітіної, А. Хуторського, І. Якиманської. Він передбачає створення у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців відповідних умов для розвитку їхньої особистості як суб'єкта професійно-освітньої діяльності. Тобто метою, суб'єктом, результатом і головним критерієм ефективності педагогічного процесу є особистість, що досягла рівня соціального розвитку й самосвідомості, який дає можливість їй знаходити і обирати серед цінностей культури особистісні смисли, самостійно виконувати відповідну перетворювальну діяльність, свідомо й відповідально регулювати власну діяльність і поведінку. Л. Мітіна серед психологічних основ особистості майбутнього професіонала виділяє особистісну спрямованість, поведінкову гнучкість і професійну компетентність [12, с. 35], що дають змогу йому реалізувати ціннісні еталони, засновані на визнанні важливості й унікальності окремої особистості й пов'язані переважно з потребами в самоповазі й спільній діяльності.

Особистісно-діяльнісний підхід до професійної підготовки майбутнього педагога розглядається в єдності особистісного й діяльнісного компонентів. В особистісному компоненті він передбачає, що в центрі навчання перебуває учень, його мотиви, цілі, психологічні особливості. В особистісному аспекті професійна майстерність педагога розглядається як результат поєднання розвинених достатньою мірою особистісних характеристик і сформованої сукупності знань, умінь і навичок, що забезпечує високий рівень успішності професійної діяльності фахівця. Діяльнісний компонент відображає взаємодію викладача й учня в навчальній діяльності та передбачає вивчення способів і засобів професійної діяльності. Синтез особистісних і професійних якостей педагогічного працівника віддзеркалюється в його педагогічній майстерності.

Сутність акмеологічного підходу полягає в тому, що особистісні та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності, усіх взаємозв'язках та опосередкуваннях. Його особливістю щодо покращення якості професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання є спрямованість на самовдосконалення й саморозвиток особистості в освітньому середовищі, розвиток його педагогічної майстерності. Предметом акмеології є закономірні умови, фактори та стимули самореалізації творчого потенціалу людини у процесі її життєвого шляху, розвиток творчої готовності до майбутньої діяльності, досягнення вершин життя й професіоналізму. Найважливішими акмеологічними чинниками в цьому контексті є прагнення до самореалізації, високі особистісні та професійні стандарти, високий рівень професійного сприйняття і мислення, престиж професіоналізму, а також усі суб'єктивні риси, що сприяють зростанню професійної майстерності [13, с. 45]. Акмеологічні прийоми пропонують практичне розв'язання питання особистісного і професійного успіху.

Висновки. Педагогічна майстерність як комплекс властивостей особистості викладача забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності, що є гарантією успішності навчально-виховного процесу, результативності психолого-педагогічної діяльності, конкурентоспроможності закладу у сфері освітніх послуг. Високого рівня педагогічної майстерності можна досягти шляхом цілеспрямованого впровадження комплексу науково-педагогічних підходів до її розвитку.

Так, застосування компетентнісного підходу забезпечить наступність і перспективність змісту педагогічної підготовки та виконання вимог щодо створення передумов для формування й розвитку професійно значущих якостей педагога. Аксіологічний підхід у педагогічній освіті дає змогу посилити ціннісне ядро професійних педагогічних і психологічних знань і вмінь, що визначає його високу гуманістичну значущість, а саме: гуманізм як визнання людини вищою цінністю, прояв доброти, чуйності, розуміння, милосердя; ставлення до праці як необхідного способу самореалізації людини; здоров'я, соціальної активності тощо. Особистісно-діяльнісний підхід до професійної підготовки майбутнього педагога вимагає визнання унікальності особистості, її інтелектуальної і моральної свободи, права на повагу. Професійно значущі особистісні риси і якості є необхідними складниками педагогічної майстерності. Акмеологічний підхід дає змогу спрямувати педагогічну діяльність у русло позитивних змін щодо розвитку якостей особистості, необхідних для її активної професійної практики, удосконалення вмінь і навичок, що свідчать про її професійне зростання на основі підвищення педагогічної майстерності.

У подальших дослідженнях варто приділити увагу аналізу викладених у статті концептуальних підходів в аспекті органічного поєднання професійної підготовки педагогів, професійного навчання у системі підвищення кваліфікації з розвитком педагогічної майстерності з метою цілісного професійного розвитку та саморозвитку професіоналізму сучасного викладача.

Список використаних джерел

1. Біла книга національної освіти України / Т.Ф. Алексєєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл та ін.; за заг. ред. акад. В.Г. Кременя; НАПН України. – К.: Інформ. системи, 2010. – 342 с.
2. Радкевич В.О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти / Валентина Радкевич // Модернізація професійної освіти і навчання : проблеми, пошуки і перспективи: зб. наук. пр. / [редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.]. – К.: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2011. – Вип. 1. – С. 7–22.
3. Про затвердження Концептуальних засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір: Наказ МОНУ № 998 від 31.12.2004 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.mon.gov.ua/images/education/average/.../knc.do.
4. Балл Г.О. Гуманізація загальної та професійної освіти: суспільна активність і психолого-педагогічні орієнтири // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи / За ред. І.А. Зязюна. – К., 2000 – 157 с/

References

1. *The white book of the national education in Ukraine.* (2010). T.F. Aleksyeyenko, V.M. Anishchenko, H.O. Ball. Ed. V.H. Kremin'; NAPS Ukraine. Kyiv: Inform. systemy. [in Ukrainian].
2. Radkevych, V. O. (2011). *Principles of the vocational education modernization.* Modernizatsiya profesiynoyi osvity i navchannya: problemy, poshuky i perspektyvy: collection of scientific works. Kyiv: Institute of the Vocational Education NAPS Ukraine. 1.7-22. [in Ukrainian].
3. *About approving of the conceptual grounds of pedagogical education development in Ukraine and its integration into European education: Order MESU №998 dated 31.12.2004.* Retrieved from www.mon.gov.ua/images/education/average/.../knc.do. [in Ukrainian].
4. Ball, H. O. (2000). *Humanization of general and vocational education: social activity and psychologic-pedagogical guiding lines.* Neperervna profesiyna osvita: problemy, poshuky, perspektyvy. In I.A. Ziazium. Kyiv. [in Ukrainian].
5. *The conception of vocational education development in Ukraine: approved by MES Ukraine amd first vice-President APS Ukraine 05.07.2004 //*

5. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні: затверджена МОН України та першим віце-президентом АПН України 05.07.2004 р. // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 3. – С. 2-5.
6. Державний стандарт професійно-технічної освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1135 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/proftech/2451/>.
7. Олійник В. Концептуальні підходи до розвитку наукових і науково-педагогічних кадрів / Віктор Олійник // Інноваційність у науці і освіті / [В. Кремень (голова редкол.), Є. Куніковські (заст. голови), Н. Ничкало (заст. голови)]; упоряд.: Н.Ничкало; І. Савченко: Хмельницький національний університет. – К.: Богданова А.М., 2013. – С. 133-140.
8. Зязюн І.А. Вузівська підготовка педагога до профільного навчання учнів старших класів / І.А. Зязюн // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. / АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти, Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – К.; Вінниця, 2004. – Вип. 4. – С. 3-11.
9. Радкевич В.О. Компетентнісний підхід до розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти / В.О. Радкевич // Професійно-технічна освіта». – 2012. — № 3. – С. 8-10.
10. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века: учеб. пособие для самообразования. / Б.С. Гершунский. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 512 с.
11. Зязюн І.А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І.А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: монографія. – К.: Глухів: РВВ ГАПУ, 2005. – С. 10-18.
12. Митина Л.М. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально экономических условиях / Л.М. Митина // Вопросы психологии. – 1997. – №4. – С. 28-38.
13. Литвин А. Освіта дорослих у контексті акмеологічного підходу / Андрій Литвин, Лариса Руденко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2010. – Вип. 2. – С. 43-52.
- (2004). Profesiyno-tekhnichna osvita. 3. 2-5. [in Ukrainian].
6. *The state standard of the vocational education : approved by the decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 17 August 2002 № 1135.* Retrieved from <http://osvita.ua/legislation/proftech/2451/>. [in Ukrainian].
7. Oliynyk, V. (2013). *Conceptual approaches to the development of research and pedagogical workers.* Innovatsiynist' u nauksi i osviti. Kyiv: Bohdanova A.M. [in Ukrainian].
8. Ziazun, I. A. (2004). *University training of the pedagogue for the professional teaching of the high school students.* Suchasni informatsiyni tekhnolohiyyi ta innovatsiyni metodyky navchannya v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy: collection of scientific work. APS Ukraine Institute of Pedagogy and Psychology of Professional Education, Vinnytsya M. Kotsiubyns'kyi State Pedagogical University. Kyiv: Vinnytsya. [in Ukrainian].
9. Radkevych, V. O. (2012). *The competence approach to the development of the state standards for the vocational education.* Profesiyno-tekhnichna osvita. 3. 8-10. [in Ukrainian].
10. Hershunskiy, B. S. (2002). *Philosophy of education for XXI century: study guide for self-education.* 2nd edition, revised and completed. Moscow: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossii. [in Russian].
11. Ziazun, I. A. (2005). *Philosophy of advancement and prognosis of the educational system.* Pedagogichna maysternist': problemy, poshuky, perspektyvy : monograph. Kyiv: Hlukhiv: RVV HAPU. [in Ukrainian].
12. Mitina, L. M. (1997). *Personal and professional development of man in the new social and economical conditions.* Voprosy psikhologhii. 4. 28-38. [in Russian].
13. Lytvyn, A. (2010). *Education for adults in the context of acmeological approach.* Osvita doroslykh: teoriya, dosvid, perspektyvy. [in Ukrainian].

Рецензент: Сегеда Н.А. – д.пед.н., професор

Відомості про автора:

Оверко Наталія Ярославівна

Львівський науково-практичний центр
пр. М. Кривоноса, 10, 54, м. Львів,
79008, Україна
doi:10.7905/нвмдпу.v1i12.872

Надійшла до редакції: 30.01.2014 р.

Прийнята до друку: 15.05.2014 р.